

Kaybettiğimiz Değerler

Yıkılmayan adam: HAKKI TONGUÇ

DÜN toprağa verdiğimiz aziz Hakkı Tonguç'tan bahsetmek istiyorum.

20. asır Türkiye'sinin Atatürk devrimlerini tam mânası ile benimsiyerek eğitim sahamızda büyük hamleler yapmış ve yeni bir sistem kurmuş yapıcı, yaratıcı, realist Hakkı Tonguç'tan.

Onu, ilk defa 1936 da ilk öğretim seferberliğine başladığımız zaman tanımıştım. «...İşte söylediğim gibi vatan ve millet, kitaplardan okumakla sevilmez. Münevver olarak Anadolu'ya gideceksin, köylerde kalacaksın, onlarla birlikte çalışacaksın, dertlerine ortak olacaksın; bu toprak o zaman bize vatan olur. O zaman bu milleti seveceksin. Eğer sende bu istek yoksa, hiç kendini yorma. Git keyfine bak». Gözlerini kırıştıranak, yüzüme bakmadan bu hakikatleri dik ve kalın sesi ile söylüyordu. Fakat bu sözlerde büyük bir şefkat ve doğruluk sezmemek kabil değildi. O zamana kadar öğretmen olarak hiçbir millî eğitim büyüğünün odasında bir sandalyaya oturarak babacanca böyle sözler işitmemiştik. O yine dudağundan hiç eksik etmediği sigarasını çekerek, benim, eğer yapabileceksen, eğer istiyorsam, eğer zorluklara katlanabileceksen bunları peşinen bileerek köy davasına atılmamı istiyordu. Ve güçlükleri bütün çıplaklığı ile önüme şimdiden seriyordu. Bütün bunları kabul ederek köy için çalışacağımı ona katıyetle söyledim zaman gözleri nemlendi. Genç bir yüksek tahsil menubunu ileri sürdüğü zor şartlara rağmen köy için kazandığına çok memnun olmuştu.

YORULMIYAN ADAM

Uzun yıllar ilk öğretim seferberliğinde bir nefer olarak yanında çalışırken birçok defalar onunla temas ettim. Olgunluğu, feragati, hoş görürlüğü, çalışkanlığı ve dayanıklılığı ile emsalsiz bir insan olduğunu daha yakından tanıdım. Uzun yurt gezilerinde ülkücü arkadaşları yanına toplar, geceleri köylerde öğretmenin evinde muhtarın da iştiraki ile geç vakitlere kadar köy için yapılacak işleri konuşurduk. Bu toplantılarda başta köy muhtarı ile köy öğretmeni olmak üzere hepimizin fikirlerini ayrı, ayrı sorar ve dinlerdi. Sonra geniş kültürüne ve bilgisine dayanarak konuyu tahlil eder, ana dâvanın halli için çok güzel ve olgun fikirler ileri sürerdi. Bu gezilerde ekseriya konuşmalar gecenin saat iki veya üçüne kadar devam ederdi. Sabahleyin yine hepimiz-

den erken uyanır ve bizim yattığımız odanın ortasına bir tabure fırlatarak gürültüyle bizleri uyandırır ve gülerdi. Ekseriya sabah kahvelerimizi kendi eli ile pişirerek yorgunluğumuzu gidermeye çalışırdı. Onunla bu şekilde hemen hemen bütün Anadolu'yu ve binlerce köyü dolaştık.

BÜYÜK ESERİN KAHRAMANI

Kurduğu köy Enstitüleri bu memleketin en hayati eserlerinden biri ve sadece Türk buluşu olarak dünyaca tanındı. Her köye bir, veya ihtiyacına göre öğretmen gönderilmek sure-

Yazan:

Enver KARTEKİN

tiyle bu iş, ne güzel plânlanmıştı. 1940 - 1955 arasında Türkiye'de mektepsiz ve öğretmensiz köy kalmıyacaktı. Her sene Köy Enstitülerinden çıkan birkaç bin öğretmen vazifeye gittikçe o ve hepimiz yeniden hızlanıyor, dâvaya daha büyük bir şevk ile sarılıyorduk. Köye giden yeni ve ülkücü gençler vazifelerinde yalnız bırakılmıyor, kendisi bizzat yine ve daha fazla köylere koşuyor, altında bir jiple bütün memleketi dolaşıyordu. Ona Umum Müdür olarak Ankara'da rastlamak pek ender olurdu. Yetişemediği yerlere bu işin içinde yetişmiş bizleri gönderir bilhassa köy okullarının inşaatında bütün safhaları taktip eder ve ettirirdi.

MENFUR İFTİRA

Ne yazık ki, bu millî dâvanın önderlerini saf dışı yapmak için kiskançlık ve tezvir makinesi çalışmaya başladı 1946 dan sonra politikacılar oy avcılığı düşüncesiyle işe fesat karıştırmaya giriştiler. İlk önce dâvanın başında bulunan ve çeşitli hamleleri ile Türk Maarifinin her sahada yüzünü ak çıkaran sayın Hasan Ali Yücel ile büyük ülkücü Aziz Hakkı Tonguç'un aleyhinde kampanya açtılar. Daha sonra alt kademelere inerek Köy Enstitülerinde çalışan feragatli bütün elemanlara leke sürmek için uğraştılar. Köy öğretmenlerini ve hepimizi menfur kâbler insan olarak göstermek istediler. Yıllarca bu uğurda ömür tüketmiş, köylüyü okutmaya büyük amaç edinmiş, bu yolda tecrübe kazanmış, kâpleri Türklük ve vatan sevgisi ile çarpan, inanışları Atatürkçü olan hakiki aydın ve vatanperver gençlere günün modasına uyarak solcu damgasını yaptırmaya yelteniler. Bunları Köy Enstitülerinden a-

yırdılar. Hele 1950 den sonraki devir, bu temiz memleket çocukları için tamamiyle bir terör devri oldu. Hakikati gören ve yazan sâhici Türk basını dururken, Büyük Doğu gibi satılmış ve mideci birkaç mecmuanın akla na'ale gelmiyen uydurma yazıları zamanın maarif vekilleri elinde birer rehber oldu.

ADALETİN TECELLİSİ

Aziz Hakkı Tonguç bu arada yere yere çalındı. Bazıları kendi üzerindeki solcu damgasını ona vurmak istediler, fakat tutturamadılar. Bakanlık emrine almak suretiyle aylarca maaş vermediler. Nihayet Türk adaletinin hakikatleri meydana çıkarılması ile Hakkı Tonguç bütün iftiralarından kurtuldu. Onu bu defa da emekliye sevkettiler. Atatürk devrimleri memlekette birer birer yok edilmeye çalışılırken onun yetiştirdiği binlerce öğretmen köylerde devrimlerin bekçisi olarak geri zihniyetle yalnız başlarına çarpıştı. Bütün bu sıkıntılı günlerde onu daima dik, daima enerjik ve ümitli görürdük. Yobazların saldırmalarını hükümet elemanları desteklerken o, yine gözlerini kırıştıranak ve sigarasını çekerek «yapamazlar, yapamazlar! Göreceksiniz yıkılacaklardır, köylerde inkılâbın bekçileri onları yüz geri edecektir» sözleri ile bizleri teselli ederdi. Yalnız son zamanlarda Mecliste meşhur komisyonun kurulması onu çok üzmişti. Tek başına Atatürk Anıtına doğru gider ve (Tanrım ne olur Atatürk'ün ruhunu bizden ayırma. Artık bu kara günlerimiz bitsin) diye dua ederdi. 27 Mayıs 1960 sabahı silâh sesleri ile uyandırdığı zaman ümitlerinin gerçekleştigini ve Atatürk'ün ruhunun aramızdan ayrılmadığını görmüştü. Sevinci sonsuzdu. Şimdiye kadar ağladığını hiç görmedikimiz bu büyük adam, söz de inkılâpçıların, genç Harbiyeliler tarafından sokaklardan muhafaza altında geçirildiklerini gördükçe sevinç gözyaşları döküyordu.

Yeni yapılan Anayasada ilk öğretim dâvasının yer alması için ona da yeni bir vazife düşmüştü. Bu vazifeyi hayatının en zevkli ve gerçek bir işi olarak seviyor ve yapıyordu.

Yılmayan, eğilmeyen hayatını yalnız Türk milletinin yarınları için adanmış olan Aziz Hakkı Tonguç bu sevinç içersinde hayata veda etti. Ona bu günleri gösterdiği için ecele yine şükrediyoruz.

Hakkı Tonguç ne yazık ki öldü. Fakat yaşadığı müddetçe hiçbir zaman yıkılmadı. Eserleri de onu gibi hiçbir zaman yıkılmıyacaktır.

